

Viktig å tenke over når du skal ha utegris, 2024

Innhegning

- Området som velges må være stort nok. Hva som er stort nok avhenger av utforming. Det skal være plass til at grisen kan ligge tørt, ha et eget sted for gjødsling og et annet der de får mat. Eksempelvis finnes det noen med full utedrift av gris (fra fødsel til slakt) hvor grisen flyttes og hvor man beregner 700 kvadratmeter per slaktegris sammenlagt.
- Grisen må også ha tilgang til skygge og gjørmebad. Er det ikke naturlig gjørmebadeplass kan man f.eks. plassere drikkekarene strategisk slik at vannet som søles ut, renner ned i grop nedenfor
- Området bør roteres hvert år. Dette for å minske smittepress fra raudsjuke og spolorm (se lenger ned).

Gjerde og utslakting

- Dobbelt gjerde (minst 1-1,5 meter mellom gjerdene) anbefales av smittehensyn for å holde besøkende og villsvin unna grisen. Det ene gjerdet bør være elektrisk og ha mer enn to tråder.
- NB – henting av slaktebil. Hvis grisen har lært seg å frykte strømgjerdet går den IKKE over dette området etter at tråden er tatt ned. Lær grisen opp til å gå inn i en liten innhegning med mat, slik at dyrebilsjåføren ikke må bruke uforholdsmessig lang tid på å hente grisene. Bilen skal heller ikke i direkte kontakt med bruksarealet til grisen av smittemessige hensyn.

Hus

- Ferdige "hytter" selges kommersielt. I utlandet settes disse rett på bakken. Det kan gjøres hvis det bare er sommergris det er snakk om. Ved helårsdrift må det plasseres paller under hytta
- Sett grisen rett inn i hyttene for å lære dem opp, ellers kan den kvie seg for å gå inn i noe ukjent og "skummelt"
- Man kan lage hjemmesnekra varianter av halm med presenning over etc.
- Husk takhøyde og mange nok kvadrat! Er det harde værforhold, risikerer man at all grisen legger seg inn. Da kan det bli dårlig luft og lungesykdom (APP)

- Vend husene slik at vinden ikke står rett inn! Både for å unngå trekk og fordi grisen ikke liker å gå rett ut i vinden.
- Ikke plasser husene nederst i en forsenkning. Grisen graver og det blir gjørmehull
- All gris skal ha varmt og tørt liggeunderlag – husk å tildele nok halm!

Sjukdom

- **APP** (lungesjukdom/brysthinnebetennelse forårsaket av en vanlig bakterie). Er det for eksempel fem grader om natten, grisene fryser og klumper seg sammen i enkelte hytter for å holde varmen og det er dårlig luftsirkulasjon, kan grisen bli sjuk av APP-bakterien og behøver behandling. Dårlig matlyst og flankeslag (tung pust) er vanlige symptomer, man hører ikke mye hoste.
- **Selen - og E-vitaminmangel:** Konvensjonell smågris med høy tilvekst som plutselig mosjonerer ekstremt mye kan få selen – og E-vitaminmangel. Vær obs på dette! Grisene skal ha fri tilgang til godt kraftfôr. Det kan være nødvendig med tilskudd i fôret. Se opp for gris med vinglete rumper/gris som setter seg. Da må man ringe veterinær.
- **Raudsjuke.** Forårsakes av en vanlig bakterie som grisen har med seg og som trives godt i jord. Grisene kan bli sjuke pga pga. manglende vaksine og høyt smittepress. Feber, dårlig matlyst og romboide røde flekker på huden til grisen er vanlige symptomer. Dette MÅ behandles av hensyn til grisens velferd selv om grisene tilsynelatende kan bli friske uten behandling da bakteriene setter seg i ledd og i hjerte.
- **Spolorm** er vanlig på gris og eggene er ekstremt resistente. Eggene overlever i årevis under fuktige forhold. Spolormpresset kan øke pga rotinga i jorda og at grisen gjødsler samme plass som f.eks. gjørmebadet. Man må følge nøye med. Det kan være høyst aktuelt med behandling 6 uker etter at grisen er satt ut. Er det ikke hyppig skifte av område bør man behandle uansett. Snakk med veterinæren din om dette.

Vaksiner

- **Raudsjukevaksine.** Noen som driver profesjonell helårs utedrift vaksinerer ikke, men da er grisen tilvendt hele livet. All vanlig smågris som selges som utegris må vaksineres. Raudsjukevaksinér grisen én gang før den selges ved 10 ukers alder. NB – helst minst en uke før den sendes. Kjøper må vaksinere på **nytt fire uker etter første sprøyte**. Det finnes en vaksine som kan tas inn på registreringsfritak fra utlandet: Erybac Uno Vet. Den trenger man bare å gi én gang ved åtte ukers alder. Denne vaksina er best med tanke på gris som skal

settes ut ved ca 10 ukers alder men den er ikke registrert i Norge noe som krever spesialsøknad fra veterinæren og det kan ta flere uker. Vaksineringsmå uansett avtales i GOD TID før kjøp av grisen. Har du alt satt ut grisen? Vaksiner med en gang.

Fôring

- Grisen må få fri fôring. Den bruker mye energi på å løpe rundt og herje. Gress, røtter etc vil bare gi grisen en brøkdel av hva den trenger og kan IKKE regnes med som fôr.
- Man må beregne én fôringsplass per 4-5 griser ved fri tilgang til fôr. Dvs at har man 20 griser i en innhegning anbefales det at det skal være plass til at 5 griser kan ete samtidig til enhver tid.
- En del som driver med utegris vil ha litt feit gris for smakens skyld. Da er man nødt til å fôre fritt med det sterkeste slaktegrislefôret til slaktegrisen.
- Gress og grønt er bra! Det er strenge regler rundt skyllefôring til gris og man må IKKE gi kjøtt. Husk også at mugg er **gift** for gris.

Vann

- Anbefaler flottør-kan (drikkekan) som plasseres rett innenfor strømgjerdet slik at ikke grisen får herjet med slangen.
- Plasser karene høyt, ikke nede i gjørmedump hvor grisen får fylt dem med jord og møkk.
- Karene må sjekkes daglig og jord/planterester fjernes.
- Det kan også settes opp drikkenipler i forskjellige høyder, slik at grisen rekker opp etter som den vokser. Råd om ideell plassering av drikkenipler kan fås av rådgivningstjenesten.
- Husk at grisen skal ha tilgang på friskt vann til enhver tid!